

УДК 378.637:376

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ І НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Світлана Миронова

*Кам'янець-Подільський державний університет
вул. Огієнка, 61, 32300 Кам'янець-Подільський, Україна*

Розглянуто проблему освітніх технологій у вищих навчальних закладах. Проаналізовано можливості й значущість поєднання традиційних і новітніх технологій у підготовці вчителів спеціальних шкіл на прикладі вивчення корекційної педагогіки.

Ключові слова: педагогічні традиційні та інноваційні технології, корекційна педагогіка, вчителі спеціальних шкіл.

Успіх роботи з дітьми, які мають відхилення у розвитку, значною мірою залежить від рівня підготовки тих фахівців, які здійснюють навчально-виховний процес у спеціальних закладах. На систему підготовки спеціалістів впливають такі чинники: досягнення в галузі педагогіки, медицини; успіхи дефектологічної науки та суміжних з нею галузей; стан практичної роботи у спеціальних закладах. Проте першочергового значення набуває зміст підготовки фахівців, її форми і методи.

У сучасній педагогіці для позначення сукупності цілей, форм і методів навчання вживають поняття “педагогічна технологія”. Дослідженню педагогічної технології як проблеми присвячено багато праць, зокрема В. Беспалька, В. Буланової-Топоркової, І. Волкова, А. Духавневої, М. Кларіна, В. Кукушина, Б. Ліхачева, В. Монахова, О. Мороза, А. Нісімчук, О. Падалки, Г. Селевка, З. Слєпкань, Г. Сучкова, Д. Чернілевського, М. Чошанова, О. Шпака та ін. У спеціальній педагогіці ця проблема є маловивченою.

Ми розглянемо дидактичні технології вищої школи, проаналізуємо можливості й значущість поєднання традиційних і новітніх технологій у підготовці спеціальних педагогів на прикладі вивчення корекційної педагогіки.

Термін “педагогічна технологія” не є загальноприйнятим у традиційній педагогіці, проте протягом останніх 10 років став досить популярним. У літературі подається неоднакове трактування цього поняття, є розбіжності у його розумінні закордонними та вітчизняними дослідниками. Узагальнюючи існуючі трактування “педагогічних технологій” (В. Беспалько, І. Волков, М. Кларін, В. Гульчєвська, В. Фоменко, Б. Ліхачев, В. Монахов, Г. Селевка та

ін.), Д. Чернілевський пропонує таке визначення: “Педагогічна технологія – це комплексна інтегративна система, яка охоплює впорядковані операції та дії, що забезпечують педагогічне цілевизначення, змістові, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння систематизованих знань, оволодіння професійними вміннями та формування особистісних якостей тих, хто навчається, передбачених цілями навчання”[1, с. 53].

У багатьох класифікаціях технології навчання поділяють на традиційні та інноваційні. Розвиток інноваційних технологій пов’язаний зі зміною ролі особистості у суспільних процесах. З огляду на це вихідним чинником сучасної організації системи вищої освіти повинна стати особистість, а технології навчання відповідно – особистісно орієнтованими. Перше місце в освітньому процесі посядуть діяльність і особистість, а знання будуть не об’єктом, а засобом розвитку. Отже, в інноваційному навчанні суттєво змінюється співвідношення у взаємодії викладача і студента. Метою такої взаємодії стає активізація тих, хто навчається, переведення їх від пасивної до активної свідомої діяльності. Викладач у цьому випадку виступає організатором навчального процесу і його засобом, а студент – активним діячем. Важливого значення набуває той факт, що новітні технології дають змогу якомога швидше моделювати майбутню професійну діяльність, індивідуалізувати навчання. Водночас вищий навчальний заклад не може відмовлятися і від традиційних педагогічних технологій, оскільки провідні їхні форми є і сьогодні основою організації навчального процесу. Зростання ефективності рівня професійної освіти та її гуманізацію вбачаємо у симбіозі традиційних і новітніх технологій.

До традиційних форм організації навчального процесу у вищому навчальному закладі належать такі: лекція, семінар, практичні та лабораторні заняття, самостійна робота, консультації, курсові та дипломні роботи, практика, контрольні роботи, колоквиуми, заліки та іспити; до інноваційних – проблемна лекція, семінар-дискусія, програмоване навчання, розв’язання проблемних ситуацій, дидактичні ділові ігри, модульне, рейтингове та дистанційне навчання.

Досвід нашої роботи свідчить, що саме поєднання традиційних і новітніх форм забезпечує максимальну готовність студентів до майбутньої фахової діяльності.

Корекційна педагогіка є фундаментальною дисципліною у підготовці майбутніх учителів спеціальних шкіл. До вивчення цього предмета студенти вже оволоділи знаннями і вміннями загальної педагогіки та психології, спеціальної психології, основами анатомо-фізіологічних та медичних дисциплін. Це якраз і дає змогу стимулювати студентів до оптимізації знань і такої діяльності, у якій вони стають активними учасниками навчального

процесу. Зокрема, крім традиційних лекцій (яких мінімум), ми використовуємо їхні новітні варіанти, що дає можливість значно підвищити творчий потенціал аудиторії. На *проблемній лекції* студенти самостійно вирішують певні суперечності реальної практики з опорою на теорію (і навпаки), набуваючи знань. Наприклад, розглядаючи питання про роль біологічних та соціальних чинників у розвитку особистості дитини з вадами інтелекту, ми пропонуємо порівняти їхній розвиток з нормальним психічним розвитком та довести необхідність поєднання навчання і виховання з корекцією. Тільки після цього визначаємо засоби корекції у навчально-виховному процесі. Під час вивчення теми “Система закладів для дітей з вадами інтелекту в Україні” пропонуємо студентам самостійно розробити варіативну систему диференційованих закладів з урахуванням віку і діагнозу дитини з опорою на відомі їм із загальної педагогіки принципи побудови закладів, а із спеціальної психології – ступені та види розумової відсталості. Підсумовуємо і систематизуємо варіанти, уточнюємо цілі існуючих закладів. Залежно від змісту програмного матеріалу і досвіду студентів використовуємо або проблемну лекцію, або виділяємо певний час на парі для розв’язання проблемних питань.

Досить широко практикуємо *лекцію-діалог*, де зміст подається через серію питань, на які слухачі відповідають безпосередньо у процесі лекції. Наприклад, таким чином будуємо виклад теми “Сутність процесу навчання в спеціальній школі”. Базою для відповідей є засвоєні раніше теми “Склад учнів спеціальної школи” (спеціальна психологія) та “Процес навчання” (педагогіка).

Суттєво активізує професійне мислення студентів *лекція-візуалізація*, оскільки головний її зміст подаємо в образній формі: таблиці, схеми, графіки.

Дещо складніше організувати *лекцію вдвох*, яка є роботою двох викладачів (оптимально – з викладачем спеціальної психології), оскільки виникають труднощі з розкладом і навантаженням. Проте і сама форма, і зміст такої лекції дають можливість студентам свідомо і міцно засвоїти суміжні теми, наприклад: “Діти з вадами інтелекту як предмет вивчення, виховання та навчання”, “Проблема відбору дітей у спеціальні заклади”.

Практикуємо ми і *лекцію-провокацію*, в ході якої спеціально плануємо помилки. Ця форма формує у студентів вміння оперативно аналізувати інформацію, орієнтуватись в ній і критично оцінювати.

Проведення таких нетрадиційних лекцій дає змогу реально реалізувати міжпредметні взаємозв’язки, стимулювати свідоме засвоєння майбутніми спеціалістами професійно значущого матеріалу.

Широко застосовуються інноваційні методи навчання і в процесі практичної роботи з корекційної педагогіки. Зокрема, на лабораторних заняттях студенти проводять *дослідження* психофізичного розвитку учнів

спеціальних шкіл і розробляють індивідуальні навчально-корекційні програми; визначають стадію розвитку учнівського колективу і складають план позакласної роботи з групою дітей; відвідують уроки та виховні заходи в спеціальних школах і виконують ґрунтовний *теоретичний аналіз* побаченого тощо. Цикл лабораторно-практичних занять передбачає *розв'язання педагогічних ситуацій* з усіх тем курсу, *індивідуальні завдання* з фронтальним аналізом, *обговорення* результатів виконання самостійної роботи. Практикуємо ми і *проведення ділових ігор* на заняттях, наприклад: засідання ПМПК; робота методоб'єднання; проведення етичної бесіди з учнями тощо. Виконуючи такі роботи, студенти мають змогу побувати у ситуації майбутньої професійної діяльності, що підвищує відповідальність за виконання завдань.

Новітні технології передбачають і відмінний від традиційного контроль знань. Саме тому після вивчення корекційної педагогіки перед традиційним семестровим іспитом ми пропонуємо студентам пройти *тестування на комп'ютері*. Для цього матеріал дисципліни поділений на блоки і до кожного з них розроблені програмовані завдання і введені критерії оцінювання знань студентів. Програма, що тестує, охоплює навчальний матеріал, що дає змогу швидко і якісно перевірити рівень засвоєння дисципліни. Результати нашого дослідження свідчать, що під час програмованого контролю знань на опитування групи із 12–15 осіб затрачається не більше ніж півтори години. Першого разу лише 30–40% опитуваних успішно виконують завдання. Решта йдуть на додаткову співбесіду, відвідують консультації, розглядаючи незрозумілі теми. Як наслідок на іспитах студенти ліпше орієнтуються в дисципліні, демонструючи високий рівень знань.

Отже, поєднання інноваційних педагогічних технологій з традиційними дає змогу перейти від дисциплінарної моделі навчання до системної, організувати творчу професійно спрямовану діяльність студентів, особистісно орієнтувати процес навчання у вищому навчальному закладі. Використання нетрадиційних форм навчання ми розглядаємо не як ефект новизни, а як засіб підвищення якості підготовки спеціалістів. Довід свідчить, що у разі застосування новітніх технологій суттєво зростає мотивація учіння, студенти розуміють необхідність оволодіння теоретичними знаннями і своєчасно задовольняють свої професійні інтереси; формується їхня відповідальність і самостійність. Якщо у разі застосування традиційних технологій студент завжди перебуває у позиції того, хто навчається, то новітні технології стимулюють його до виконання різноманітних ролей, сприяючи розвитку особистості майбутнього вчителя спеціальної школи.

Ця проблема підготовки спеціальних педагогів має багато перспективних напрямків для розв'язання. Це, зокрема, ґрунтовне дослідження впровадження таких інноваційних технологій, як модульне і

дистанційне навчання, рейтингова система; розробка інформаційно-предметного забезпечення технологій навчання учителів спеціальних шкіл тощо.

---

1. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. М., 2002.

TRADITIONAL AND UPDATE STRATEGIES INTEGRITY IN SPECIAL TEACHER TRAINING

Svitlana Myronova

*Kamyanets'-Podil's'ky State University
Ohiyenko Str., 61, UA-32300 Kamyanets'-Podil's'ky, Ukraine
e-mail: yniver@kp.km.ua*

The article deals with the problem of educational strategies in higher school. It also describes the opportunities of integrating traditional and update strategies in training the special schoolteachers on the basis of their learning the correction pedagogics.

Key words: traditional and update educational strategies, the correction pedagogics, special schoolteachers.

Стаття надійшла до редколегії 12.05.2004
Прийнята до друку 09.11.2004